

Μουσικοτροπιές

tb *mute p* *trb* *ff*

pic 1

pic 2

T.T. with needles

piano

ch f4 g4
harp

S.C.Y

STOP

STOP

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

περιοδική έκδοση
του συλλόγου φοιτητών
του τμήματος
μουσικών σπουδών του Α.Π.Θ.
τεύχος 3/92/Σεπτέμβριος 1992
Θεσσαλονίκη

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Με το άρθρο αυτό ο συντάκτης συνεχίζει μια προβληματική γύρω από τη μεταφυσική της μουσικής Δημιουργίας, που ήδη παρουσίασε σε προηγούμενα κείμενά του¹. Η σύλληψη του θέματος έγινε με τη μέθοδο του διαλογισμού.

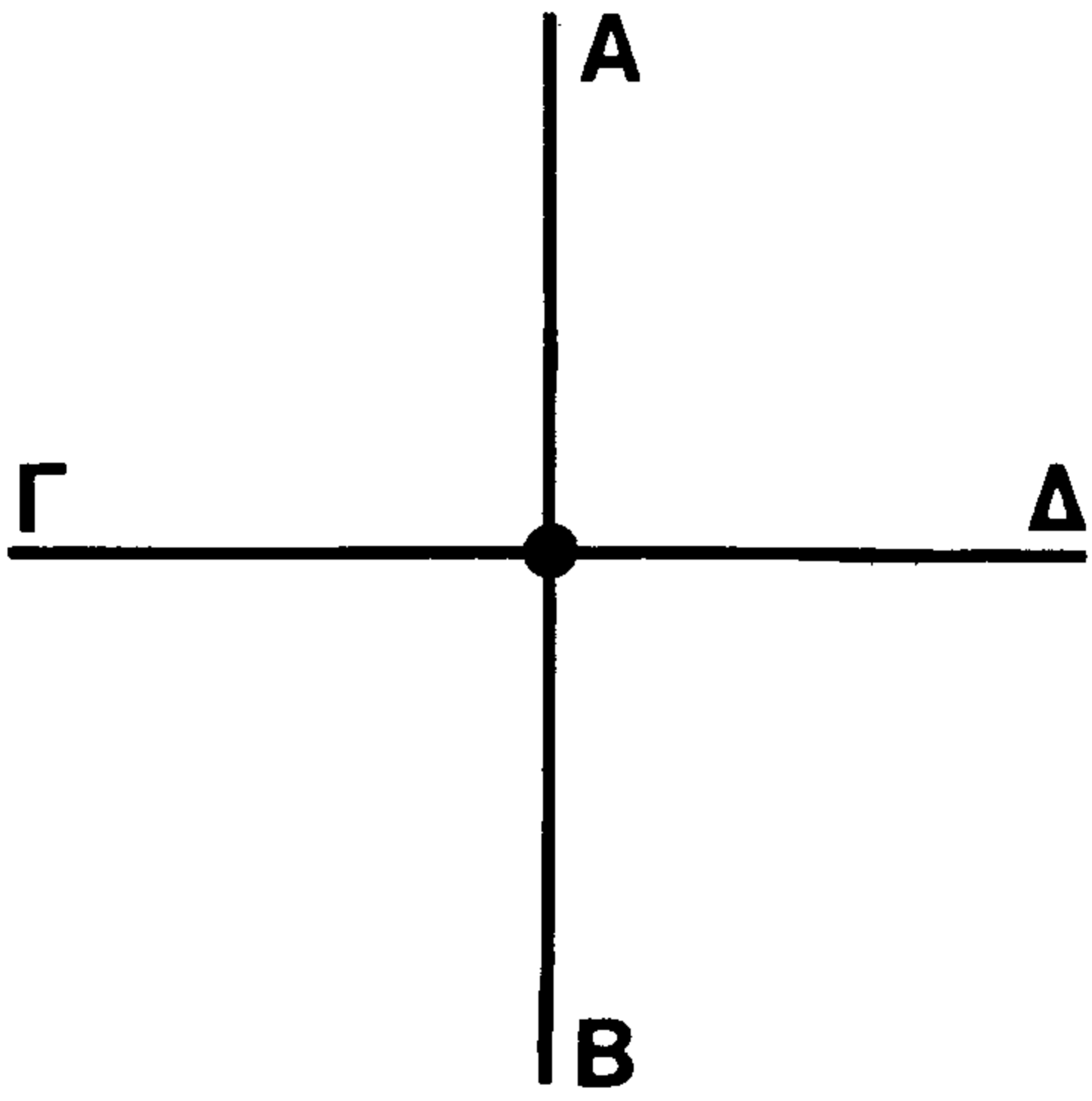
1. Το σύμβολο του σταυρού είναι στους περισσότερους γνωστό ως το κατεξοχήν σύμβολο του Χριστιανισμού. Λίγοι, όμως, γνωρίζουν ακόμη και σήμερα τον κοσμολογικό του χαρακτήρα και τον κοσμογονικό του συμβολισμό. Ψήγματα αυτού του χαρακτήρα και συμβολισμού θα επιχειρήσουμε να αποκαλύψουμε στο παρόν άρθρο μέσα από την ανίχνευση του συμβόλου αυτού στη μουσική δημιουργία και αναδημιουργία.

2. Στο πεδίο της μουσικής δημιουργίας (σύνθεση) μπορούμε εύκολα ν' αναζητήσουμε με το σύμβολο του σταυρού στα ζεύγη «έμπνευση/εργασία», «σύλληψη έργου/καταγραφή έργου», «συνθέτης/έργο», «περιεχόμενο/μορφή» κλπ., όπου οι πρώτοι όροι αντιπροσωπεύουν τον κάθετο, ενεργητικό και θετικό άξονα (ΑΒ), ενώ οι δεύτεροι τον οριζόντιο, παθητικό και αρνητικό άξονα (ΓΔ) του σταυρού. Αλλά και η ίδια η διαδικασία σύνθεσης παραπέμπει στο σταυρό. Ο κάθετος άξονας (ΑΒ) αντιπροσωπεύει το Πνεύμα και τα διάφορα στάδια καθόδου και μορφοποίησής του στον κόσμο της Ύλης. Ο οριζόντιος άξονας (ΓΔ) αντιπροσωπεύει τη στατική Ύλη και το σύστημα του χωροχρόνου. Το σημείο, τέλος, όπου οι δύο τέμνονται (Κ) αντιπροσωπεύει την εισχώρηση του Πνεύματος στην Ύλη μέσα από τη μορ-

φοποίησή του και γέννησή του στον φυσικό κόσμο.

Ο συνθέτης, ως κατεξοχήν καλλιτέχνης και άρα ως ευαίσθητο υποκείμενο, επικοινωνεί διαισθητικά με τον κόσμο του Πνεύματος αποσπώντας κάποια σπέρματα που ονομάζει «έμπνευση». Αφού αποσπάσει το σπέρμα αυτό, το επεξεργάζεται εντός του με τη φαντασία και τη νοημοσύνη του· βρίσκεται στο στάδιο της πρόθεσης, της σύλληψης ή πνευματικής κυοφορίας του έργου (ΑΚ). Ακολουθεί η ουσιαστική σύνθεση του έργου, όπου το έργο μορφοποιείται οριστικά και η δομή του αποκρυσταλλώνεται. Είναι η στιγμή που πολιτογραφείται στον κόσμο της μορφής, ο συνθετικός τοκετός, η γέννησή του ως αυτόνομης οντότητας (Κ). Τέλος, το μουσικό έργο ακολουθεί την δική του ζωή στον κόσμο της μορφής και της Ύλης. Συνεχίζει να συνδέεται για ένα διάστημα με τον γεννήτορά του συνθέτη (ώσπου αυτός ν' αποσυρθεί από τον κόσμο της Ύλης), αλλά λειτουργεί ως αυθύπαρκτη και ανεξάρτητη οντότητα (ΚΒ).

3. Στο πεδίο της μουσικής αναδημιουργίας (ερμηνεία) μπορούμε επίσης εύκολα ν' αναγνωρίσουμε το σύμβολο του σταυρού στα ζεύγη «ερμηνευτής/έργο», «εκτελεστής/όργανο», «ερμηνευτής/κοινό» κλπ., όπου οι πρώτοι όροι αντιπροσωπεύουν τον

Σημ.: Υιοθετώ εδώ τον ελληνικό σταυρό, μια και είναι η πιο απλή παραλλαγή του συμβόλου· υπάρχουν, όμως, πλήθος άλλες παραλλαγές.

κάθετο άξονα (ΑΒ) και οι δεύτεροι τον οριζόντιο (ΓΔ) του σταυρού.

Τον σταυρό ανιχνεύουμε τόσο στη διαδικασία της ερμηνείας που αναφέρεται στη σχέση ερμηνευτή-ερμηνευομένου έργου, όσο και σε αυτήν της εκτέλεσης, που αναφέρεται στη σχέση εκτελεστή-μουσικού οργάνου. Στην πρώτη, όντας το έργο μορφοποιημένο και αποκρυσταλλωμένο εμφανίζει μια στατικότητα και παθητικότητα (άξονας ΓΔ), ενώ ο ερμηνευτής, ως γνήσιος καλλιτέχνης παίζει ενεργητικό ρόλο (άξονας ΑΒ) αναλαμβάνοντας να «αποκαλύψει» το πρώτο. Αρχικά μελετά το έργο και προσπαθεί να συλλάβει τη βαθύτερη ουσία του βρίσκεται στο στάδιο όπου αρχίζει να διαμορφώνει την ερμηνεία του, στο στάδιο κυοφορίας της ερμηνείας του (ΑΚ). Στο σημείο Κ είναι που μορφοποιεί και διαμορφώνει οριστικά την ερμηνευτική του αντιμετώπιση απέναντι στο έργο, είναι η στιγμή που η ερμηνεία ολοκληρωμένη γεννιέται στον κόσμο των φαινομένων. Τέλος, η ολοκληρωμένη ερμηνεία αρχίζει το δικό της κύκλο ζωής μια και συνεχίζει να υπάρχει με την καταγραφή της (όχι μόνο στη μνήμη των ακροατών ή σε ηλεκτρονικά συστήματα, αλλά και κάπου αλλού) (ΚΒ). Το ίδιο ισχύει και στη δεύτερη διαδικασία, όπου ο «ενεργητικός» καλλιτέχνης-εκτελεστής (άξονας ΑΒ) επεμβαίνει στο «παθητικό» μουσικό όργανο (άξονας

ΓΔ) αποσπώντας του τους ήχους που εκείνος θέλει και που ορίζουν την εκτέλεση ενός έργου (σημείο Κ).

4. Αν, όμως, τα παραπάνω φαίνονται πολύ θεωρητικά και αφηρημένα, θα δώσουμε και δύο πιο πρακτικά και συγκεκριμένα παραδείγματα.

α) Η σύνθεση ενός έργου σχεδόν πάντα συνεπάγεται και την καταγραφή του σε παρτιτούρα. Η σχέση του γραφικού μέσου (μολύβι π.χ.) και της γραφικής ύλης (χαρτί π.χ.) δίνει και πάλι ένα σταυρό, όχι όμως γιατί ο άξονας του πρώτου είναι κάθετος σε αυτόν του δεύτερου, αλλά γιατί το πρώτο πιέζει το δεύτερο και η πίεση έχει πάντα κάθετη διεύθυνση στην επιφάνεια επί της οποίας ασκείται.

Το «ενεργητικό» μολύβι και το «παθητικό» χαρτί, λοιπόν, αντιπροσωπεύουν τον κάθετο (ΑΒ) και οριζόντιο (ΓΔ) άξονα αντίστοιχα του σταυρού, το δε σημείο Κ, την αποτύπωση του πρώτου στο δεύτερο.

β) Η εκτέλεση ενός έργου προϋποθέτει την παραγωγή ήχου. Αυτή, όμως, είναι δυνατή μόνον όταν ασκηθεί πίεση επί ενός ηχογόνου σώματος (μουσικό όργανο) και όπως ήδη αναφέραμε η πίεση είναι μια δύναμη που ασκείται κάθετα σε μια επιφάνεια, άρα σχηματίζεται και πάλι ένας σταυρός. Ιδιαίτερα εμφανές δε είναι το σχήμα του σταυρού στη σχέση δοξαριού-χορδής στα τοξωτά έγχορδα, όπου το πρώτο αντιπροσωπεύει τον κάθετο άξονα (ΑΒ) και η δεύτερη τον οριζόντιο (ΓΔ) του σταυρού.

5. Νομίζω πως με τα παραπάνω δείξαμε επαρκώς την ύπαρξη του σταυρού στη μουσική δημιουργία και αναδημιουργία. Πρέπει, όμως, να τονίσουμε ότι ο σταυρός ως σύμβολο δεν ταυτίζεται με το σταυρό ως σχήμα, αλλά το δεύτερο είναι γραφική παράσταση του πρώτου. Όταν, λοιπόν, μιλάμε για άξονες δεν τους εννοούμε χωρικά, αλλά δυναμικά και ενεργειακά οι άξονες είναι στην πραγματικότητα ενέργειες και το σχή-

μα του σταυρού ενεργειακές σχέσεις και διευθετήσεις.

Το σύμβολο του σταυρού, όμως, δεν συναντάται μόνο στη Μουσική. Απαντάται σε όλη τη Δημιουργία. Γιατί ο σταυρός είναι κοσμογονικό σύμβολο· είναι απεικόνιση της φόρμουλας της ίδιας της Δημιουργίας, ο μυστικός της τύπος. Και ο τύπος αυτός μας φανερώνει πως δεν μπορεί να υπάρξει δημιουργία χωρίς την ένωση, τον συγκερασμό δύο αντιθέτων δυνάμεων [Πράγματι, μπορεί να υπάρξει παιδί χωρίς την ένωση (φυσική ή όχι) ενός άνδρα και μιας γυναίκας;]. Στο σημείο όπου αυτές οι δυνάμεις συναντώνται (Κ), αλληλοεξουδετερώνονται και προκύπτει μια κατάσταση δυναμικής ισορροπίας μέσα από τη σύνθεσή τους. Το τεράστιας πυκνότητας αυτό ενεργειακό κέντρο είναι

το Κέντρο της Δημιουργίας, ο καρπός της σύνθεσης των δύο δυνάμεων [το παιδί, το μουσικό έργο]. Μόνο εκείνος που γνωρίζει το Μυστήριο αυτό και το χρησιμοποιεί με τη δέουσα φρίκη για το Καλό και την Εξέλιξη μπορεί πραγματικά να ονομαστεί Δημιουργός.

Ο Σταυρός είναι ένα κοσμογονικό σύμβολο και όχι μόνο το κατεξοχήν σύμβολο της χριστιανικής θρησκείας. Την επόμενη φορά, λοιπόν, που θα ακούσουμε ότι ο κύριος μαρτύρησε πάνω στο Σταυρό, ας σκεφθούμε τι πραγματικά σημαίνει αυτό...

Προς Δόξαν Θεού
χάρη συνανθρώπων

Ηλίας Χρυσοχοΐδης
24-3-1992

ΘΕΜΑ

Είναι αποδεδειγμένο πως το συχνотικό περιβάλλον (μουσική, θόρυβοι και κάθε είδους ήχοι [και όχι μόνον]) μέσα στο οποίο ζει ένας άνθρωπος επηρεάζει τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του. Ο άνθρωπος, όμως, δεν δέχεται μόνο, αλλά και παράγει ο ίδιος ακούσια (χτύποι της καρδιάς) ή εκούσια (τραγούδι) συχνότητες, κυρίως δε με την ομιλία.

Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον επηρεάζουν τον άνθρωπο οι συχνότητες που ο ίδιος παράγει. Τι αλλαγές θα παρουσιαστούν σε κάποιον ο οποίος για ένα χρονικό διάστημα ομιλεί χρησιμοποιώντας υψηλό τόνο στο φωνή του (υψηλές συχνότητες) και για ένα άλλο διάστημα χρησιμοποιώντας χαμηλό τόνο (χαμηλές συχνότητες); Κατά πόσον ο φλεγματικός χαρακτήρας των Άγγλων οφείλεται στον υψηλό τόνο της ομιλίας τους και κατά πόσον το μεσογειακό ταμπεραμέντο των Ελλήνων οφείλεται στο χαμηλό τόνο της ομιλίας τους; Κατά πόσον οι εθνολογικές και φυλετικές ψυχοφυσιολογικές διαφορές οφείλονται στον τόνο της ομιλίας και γενικά στις συχνότητες που παράγουν τα μέλη κάθε έθνους ή φυλής; Τι πραγματικά σημαίνει το «άνοιξε σουσάμι» ή το «σήκω και περιπάτει»; Γιατί ο Πυθαγόρας έδινε ως φάρμακο σε μαθητές του που είχαν ψυχοσωματικές διαταραχές συγκεκριμένες μελωδίες να τραγουδήσουν; Γιατί, τέλος, ο Θεός «Είπεν»; Ποιο είναι, λοιπόν, το Μυστήριο του Ήχου και γενικά της Συχνότητας;

Συνοψίζω: Μπορούν οι συχνότητες που παράγει ο άνθρωπος να επηρεάσουν την ψυχοφυσιολογική και πνευματική του κατάσταση; Και αν ναι με ποιο τρόπο θα πρέπει εκούσια να παράγει κάποιος, ώστε να έχει συγκεκριμένα και επιδιωκόμενα αποτελέσματα στον εαυτό και στο περιβάλλον του;

Ηλίας Χρυσοχοΐδης
23-3-1992